

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Provincia Aragonensis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-67103](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-67103)

265
P R O V I N C I A
A R A G O N E N S I S :

Continet Aragonia, sedes omnino no-
uem, socios autem ducentos ac vi-
ginti quinque. In Domo Professa
Valentina tres & viginti. In Col-
legio vndequadraginta. Gandia
tres & triginta. Barcinonæ totidē.
Cesaraugustæ quinquaginta. Maioricæ tres & vi-
ginti. Gerundiæ septem. Tarraconæ sex. Octo Bil-
bili, ubi recens est erectum Collegium. Mortui sunt
quatuor: aggregati quatuordecim.

D O M V S P R O F E S S A
Valentina.

V Alentia tres tantum, ut diximus, & viginti
in professorum ædibus habitant. Verum a-
lijs ædibus hoc anno coemptis, plures posthac spe-
ramus, qui hanc destitutam pene operis vineam vna
cum ceteris excolant atque exerceant: magna est
enim eorum, qui ad nos confluunt sacramentorum
causa, multitudo. Et quanquam ea fuit annonæ ca-
ritas, ut vitam vix diuites tolerarent, nedum tot
nostris aliena misericordia victitarent; tamen
tum egregia liberalitate civium, tum diuina in suos
famu-

famulos providentia, nihil à nobis, quod ad cultū & victum pertinet, desideratum est. Itaque cum hæc ad Deum procuratio pertineat, omnis sociorum cura in vna animarum causa versatur. Instituta ex honestissimis viris sodalitas est, ijs sodalitatibus non absimilis, quæ & hic & alibi, Dei Matris cultui honoriq; dicantur. Ea igitur hoc anno tum Proregis gratia, tum Patriarchæ auctoritate inchoata, viros, ut dixi, nobiles & honestos adlegit. Præsidet sodalitati Proregis gener, Comitissq; huius regni filius natu maximus, qui tanto studio quasi assignatum sibi a Deo munus administrat, ut eo duce ac præside feliciora sperentur indies. Sodales à virtute & probitate leguntur, nam de multitudine numeroq; postrema cura est. horum partes sunt non modo suæ ac domesticorum saluti consulere, verum etiam alienæ: dissidia de civitate tollere, paces cõciliare, custodias publicas interuisere; ægris non modo suæ cuiq; domi, verum etiam in Valetudinario præsto esse. E templo insignis quoque efflorescit vilitas. pœnitentium ea est multitudo, ut singuli interdum sacerdotes, plurimis qui ab ineunte ætate expiare peccata velint, aures præbeant. Errantes & qui diaboli arte delusi, vel mente abducebantur à sensibus, vel edebant insitata prodigia, ab his fraudibus fallacissq; deducti reliquis præterea vitijs, quoad fieri potuit, sua cuiq; adhibita temperatio est. Mulier, quæ liberos ex alieno suscepit, quæq; ob eam causam discedere à viro, ut vim eius effugeret cogitabat, nostrorum ope perfectum est, ut ad viri pedes abiectæ vir ipse pepercerit.

cerit. Alius qui annos iam quindecim quadrupē-
 dum more, in libidinum cœno volutabatur, sensim
 frequenti peccatorum confessione se recepit ad fru-
 gem. Mulier, quæ & castimoniam voto neglecto, cor-
 pus suum, nulla habita ratione loci siue sacri siue
 prophani, ad omnium libidines diulgabat, quæque
 tot inquinata vitijs, cælestem panem, eum qui pasci-
 tur inter lilia, sumere ore suo impurissimo non ve-
 rebatur, cum ad extremum veniam tantorum scele-
 rum desperaret; nostri sacerdotis opera, ad spem di-
 vine misericordiae erecta, inueterata vulnera, quæ
 diu occultauerat, indicauit: nunc autem ad sanitatē
 mentemq. perducta, tanto in sacramentorum vsur-
 patione versatur ardentius, quanto antea admise-
 rat ea cupidius, quæ pœnitentiæ sacramento deter-
 genda essent. Puella, quæ se Deo castitatis voto sa-
 crauerat, cum pudicitiae discrimen adiret, nostrorū
 consilio, ex suis ædibus alio translata, & a periculo
 se subduxit, & sacramentorū sese armis presidijsq.
 communiit. Taceo compositas controuersias, taceo
 restincta nostrorū monitis odia, quo de genere illud
 fuit sane preclarum: quod cum quidam vulneribus
 male acceptus, percussorem de medio tollere decre-
 uisset, post confessionem autem iniuriam Christo con-
 cessisset: tantum ea liberalitate progressus est ad
 virtutem, ut quo rebus humanis remitteret nunciū,
 sponsione voti sese obligauerit Deo. Ex ijs porro qui
 nobis operam dant, cum alij sese Deo in varijs Re-
 ligiosorum consecrauere cœnobijs, tum in Societatē
 sex. Nec vero inter vsitata vitæ nostræ munera, eo-
 rum

rum est causa deserta, qui supremo erant afficiendi supplicio. In his vnus, qui se recens ad Christū adiunxerat, cum ad Mahometanas postea superstitiones impie reuolueretur, sacerdotis nostri oratione, tum vero spiritus sancti afflatu, ereptam sibi facinoribus lucem aspexit ierum, in eaq. extremum vitæ diem morte confecit. Superiore Quadragesima, in celeberrimum quodque oppidum nostri dimissi, tantum in locis, quo venerant profuerunt, vt multi iam octauo quoque die abstersis confessione peccatis, cœlesti pabulo recreentur. Exceptæ sunt etiam in cœnobijs mulierum confessiones, ad easq. habitæ conciones tanto cum fructu, vt non modo mulieres ipsæ meliores quotidie fierent; sed earum exemplo puellæ aliæ claris ortæ natalibus, ad eas se aggregare non dubitarint. Hæc & id genus alia, in obeunda vicinitate sunt acta.

VALENTINVM ET BARCINONENSE Collegia.

IN Collegio Valentino, habitus est ad pueros catechismus in locis quinque, peragratiq. pagi cum utilitate: restinctæ Archiepiscopo auctore, in cœnobio quodam virginum disensiones, in eoq. pietatis studia tum cohortationibus habendis, tum excipientis confessionibus excitata.

Nec minor agri BARCINONENSIS est seges. locis quatuor explanatus est Catechismus: nec pauci ad spem à desperatione traducti. Quendam cum grauia puderet scelera confiteri, ea vis
tristi-

tristitiæ ac desperationis inuaserat, ut ad sui necem venena pararet: sed à Sacerdote nostro excitatus ad indulgentiæ spem, tranquillitati redditus est. Quidam cum quadragesimum iam annum bestiarum ritu viueret (nam nec sacris vnquam aderat, nec Deum diuosq. nouerat, & quotidie scelera sceleribus cumulans ad sempiternum ruebat interitum) tandē diuina exoriente luce, suas sordes aspexit, confessusq. ætatis vniuersæ peccata, tanto honestiorem ingressus est vitam, quanto egressus erat è fœdiore. Sed huius generis plura sunt, quam ut necesse habeam singula persequi. Publicus huius oræ grassator, frequenti nostrorum congressu eo sensim deductus est, ut vniuersæ vitæ maculas sacramento confessionis eluerit: atq. his iam positis fundamentis tutioris vitæ causâ, arctissimo se postea cœnobio concluderit. Explicatæ præter consuetudines sunt conscientiæ quæstiones. nam cum tres Theologos constituisset Episcopus, qui tribus in templis ea de re scholas haberent, sacerdos noster ad maximæ designatus, has ipsas Scholas Episcopo ipso præsentibus Canonicisq. & Parœciarum Vicarijs cum alijs nobilibus explicauit. In pagos etiam est frequenter excursus: semel atque iterum Episcopi Barcinonensis rogatu, semel etiam in diœcesim Vicensis Episcopi, ubi Prioratum à Gregorio xij. Societas habet Diœcesis hæc syluestris & montosa, syluestres quoq. & rudes incolas educat. Sane maxima est inter eos rerum diuinarum inscitia, & quod dolendum est magis, tam densis sunt assueti tenebris, ut scientiæ lucem

cem splendoremq. non ferant, doctorum monita negligant, fidei rudimenta contemnant. itaq. nostri cū ad eos iter haberent, reuocabantur à vicinis, quod dicerent, frustra apud eos operam consumptum iri. Verum tolerantia ac magnitudine animi, Deo duce, perfectum est, ut populi illi immanitate exuti ferarum, quotidie magis ad humanitatem ac religionem mansuescant. Itaq. & animis expiati sunt omnes, & concionibus perlibenter interfunt, & pulsus inscitiae tenebris, lucem iam aliquā veritatis aspiciūt.

C A E S A R A V G V S T A N V M
Gerundense & Bilbilitanum.

IN Casaraugustano Collegio, pleraque huiusmodi gesta sunt, & in alias huius regni vrbes socij quatuor concionis causa dimissi, quorū frugifer fuit vbiq. labor. Data est opera mitigandis odijs, interdumq. demonis fraudibus patefaciendis. Mulier erat in Casaraugustana Diœcesi, admirabili sanctimonie fama apud omnes, hæc in precibus aberrabat à sensibus, seuebat in suū ipsa corpus acerbis verberationibus, in edias, vigilijs, & ceteras pœnarum acerbitates tam facile suscipiebat, quam hæc non inuite simulata quoque virtus admittit. multos auocabat à vitijs, multos etiam ad virtutem incitabat: miserorum subleuabat inopiam: enunciabat occulta commissa, caput cruore sudabat. plagis etiam notisq.

tisq. redemptionis, ut de B. Francisco dicitur, palmæ
 plantæq. distinguebantur. itaque ad eam undique ut
 ad aliquam de cælo lapsam concurrebatur: adevat
 ad fores consultor frequens: opem miseri, preces re-
 ligiosi poscebant: ciues gravissima quæque defere-
 bant negotia. denique inter mortales numerabatur
 ut Sancta. Sed prudens Archiepiscopus, non igna-
 rus quantum insidiarum insit in vita, & quam ver-
 sutus sit hostis humani generis, mulierem Sacerdoti
 nostro committit, eiq. negotium dat, ut femina san-
 ctitatem diligenter exploret, & si quid in ea corri-
 rigendum sanandumq. sit, afferat medicinam. Pater
 sumpto ad rem spatio, agere cū muliere cœpit, tenta-
 re atq. exquirere vniuersa, ut aliquid expiscaretur.
 Vbi eam satis exercuit, dies ipsa mulierem prodidit,
 comperit enim post aliquot mensium spatium &
 quidem ex ipsius ore, quam ficta essent omnia, quæ
 simulata religio. Tum demum patefactus est Dæ-
 mon, qui ut animis tendat insidias, in lucis Angelum
 se conuertit. Sed plus diuina bonitas, quam hostis
 calliditas potuit, cui & ovis est erepta de faucibus,
 & ne plus prædarum faceret contagione ovis, quæ
 corruerat, admonitus populus, factus est cautior.

GERUNDENSE Collegium, quanquam exi-
 guum sociorum numerum alit, non tamen exiguas
 colligit vtilitates. Sacerdos noster rerum contrahen-
 darum officia cum explicasset, eam mercatoribus re-
 ligionem iniecit, ut nefarias pactiones plerique re-
 sciderint: alij fraude sublatum retulerint aurum:
 nonnulli mercaturam facile deseruerint.

Tar-

TARRACONÆ in ædes nouas nostri migrarunt, propediemque speratur fore, vt ex ædificatæ, socios capiant viginti quinque. Interim obeundis Societatis muneribus, augetur cum externis commodis, etiam utilitas animorum.

Collegium BILBILITANUM recentissimū est: V. Kal. Nouemb. ingenti ciuiū gaudio, qui Societatem pridem optauerant, institutum. Est hæc vrbs, si Casar-Augustam excipias, ex omnibus huius regni vrbibus in primis clara, salubri cælo, vbertate frugum opima, crebris hortis amœna, & lætis oppidis vndique cincta, vt ipsamet comoda regionis ad animarum salutem inuitent. Ad fundandas firmandasq. Collegij fortunas, tributum est vectigal idoneum, adiunctaq. tum domestica tum sacra supellex, & satis instructa libris Bibliotheca: quæ omnia vna ciuiū liberalitas, nullo condicionū onere, dono dedit.

S A R D I N I A.

IN Sardinia, quæ Prouinciæ Aragonensis est membrum, tria duntaxat sunt domicilia, nam Buisachense Collegium iustis nominibus relictum est. Socij in ijs nonaginta circiter commorantur. Sassari tres & quadraginta, Calari triginta duo: reliqui in Ecclesiensi Collegio. Mortui sunt ex eo numero tres. In Societatem cooptati sex.

SASSARITANVM

Collegium.

Fuit hic annus Sassaritano Collegio minus corpo-
ribus salutaris. complures enim acerbissimis
diuturnisq. morbis tentati sunt, sed Dei præclara
clementia omnes incolumes emerferunt. Domi Hi-
spanicæ Sardicæq. sunt habitæ conciones, magno au-
ditorum tum conuentu tum fructu. Foris autem pa-
ricum utilitate versati sunt sex, a quibus cum alia
præclare gesta, more institutoq. Societatis, tum vi-
tiosæ consuetudines emendatæ sunt. Erant, qui cum
iustis de causis a Sacerdote sine absolutione dimitte-
rentur, religioni tamen sibi non ducerent Christi
corpus accipere. Alij autem in propinquorum am-
corumq. obitu, ijs se angoribus, lacrymisq. dedebat,
ut multos menses intra domesticos parietes abditi,
nusquam ne in templis quidem sacrorum causa com-
parerent, quæ omnia ut è ciuitate funditus tollerentur,
nostri sedulo elaborarunt. Multi etiam de pri-
maris, qui inimicorum sanguinem expetiuerant, d-
cede odioq. retracti. Quidam ad inimici necem
aureos sicario dederat quinquaginta: alius pugio-
nem, quo uxorem nocte confoderet, seruabat intra
cervicem: vnus vero ne remittere inimico cogeretur
iniuriam, diu confessionis sacramento carebat: alij
denique ad vlciscendam filiorum necem odijs acer-
bissimis agebantur, qui omnes Deo iuuante, nostro-
rum suasu monituq. cum suo quisque inimico recon-

S ciliati

ciliati sunt. Sed reconciliationes gratiarum commutationesq. animorum quotidianas, singulas enumerare non est necesse. Mitto etiam qui à plurimis flagitijs ad frugem, nostrorum ope. se receperunt, et qui scelera nefaria cum indicare sacerdotibus erubescerent, ea tandem longo interuallo detexerunt. Alcarensis ciuitas cum pestilentia proxime laborasset, ubi ea penitus abiit, missi sunt eo de nostris, qui eas animas confirmarent, simulq. vt nonnulla, quæ Societati nostræ testamento legata essent inspicerent, vt amotis litibus, quid ad eam pertineret, libi quido constaret.

Ne CALARITANUM quidem Collegium à morborum incommodis immune fuit. nam & deploratam salute decubuerunt nonnulli, & Sacerdotes extincti sunt tres, quos veluti communibus orbata parentibus, ciuitas vniuersa defleuit. ad eorumq. funus ex Metropolitanano templo Canonici, cœnobiteq. Franciscanæ familiæ, vt nobiscum vna parentarent adesse voluerunt. Fructus autē, qui è Calaritana vinea legitur, est vberimus. Multas quotidie Sacerdotes nostri confessiones vitæ totius, easq. satis implicatas & impeditas excipiunt, eorum præsertim, qui à trigésimo, quadragesimo, quinquagesimo aut anno, hoc se sacramento non expiarant. Agris prætereâ publicisq. custodijs, vitæ subsidia suppeditantur: viduarum solitudini, inopiæq. succurritur: in matrimonio filiæ, quæ suis sunt orbata parentibus, ne quod honoris discrimen adeant, corrogatis eleemosynis collocantur. In tradenda vero rudibus Calaritanæ

teche-

techesi plus solito, cura laborisq. consumitur: ducunturq. de more pueri diuinam legem per orbis compita cantitantes. Maurus quadraginta natus annos, libertatis spe cum Christum se sequi velle dixisset, nec tamen libertatem ullam a suis dominis impetraret, postea morbo oppressus, sensit non tam sibi a corpore, quod relinqueret; quam ab animo, qui nunquam interit, repellendum esse seruitutis iugum. baptismum sine cunctatione poposcit. adeptusq. bi-duo post salutare IESV nomen in clamans extremum spiritum edidit.

Huius ciuitatis in Societatem amor, acres nostris & ad animarum studium, & ad tuendam collectam virtutis opinionem stimulos addit. Testatur hanc beneuolentiam atque existimationem munerum largitas. Barptolomæus Foresius Calaritanus ciuis, cui in omni vita Societatis nostræ studiosissimus, tum in extremo spiritu sui simillimus, Societate ipsam suorum bonorum scripsit heredem, is cum e vita discederet magna contentione Patrem nostrum implorabat Ignatium, & prima illa nostri Ordinis fundamenta, quæ beatorum loco ducebat. Aliæ præterea illustres femina nonnulla alia testamento legarunt, cuiusq. in suburbio frequentiore, domo sane commodi nos donauit.

ECCLESiensis oger, ne is quidem suis fructibus vacuus est. Multi qui infestis tenebatur odijs ad inimicorum charitatem beneuolentiamque translati sunt. In eoq. numero mulier fuit, quæ filij charissimi cæde, totos viginii menses nullis precibus placari

poterat. & alia, cui cum necatus esset vir, suadentibus nostris ut ab actione desisteret, quam iam intenderat inimico, destitit sane, naturam vincens Deoq, omnem donavit iniuriam. Vidua coniugis obitum ita lugebat, ut multos iam menses nec lugubrem vestitum poneret, nec ad templum accederet; imo ne familiarium quidem congressus & sermones admitteret, sed cum sensim ad eadem nostram venire coepisset & diuinis sese expiare mysterijs, totam se Dei nutui voluntatiq, permisit. Catechismus traditur pueris ferme ducentis. Pauperes & quos vel coercet carcer, vel à stipe quærenda nobilitatis pudor deterret, conquisitis eleemosynis sustentantur, cumq, permulti sine panis frustulo dies aliquot sæpe transigant, impetratum est ab oppidi Præfecto, ut eius rei causa constituantur, qui è finitimis pagis stipem corrogent, idq, fieri magno inopum bono iam captum est. Obeundis vero vicinis oppidis complures inimicorum iræ ferroq, subtracti sunt: corrupti præterea mores emendati: Sacerdotibus tradita de sacramentorum administratione doctrina: confessiones plurimæ plurimo cum fructu auditæ: multorum præsertim, qui multos annos ab expiandis animis abstinebant.